

ŠKOLA JAKO INSTITUCE. ČESKÁ VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA.

Škola = společenská instituce, jejíž funkcí je poskytovat vzdělání žákům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů.

Doma jsou děti taky vychovávány a vzdělávány. Čím se liší rodina a škola?

Výchova v rodině je založena na emocích, ve škole na výkonu. *Nemám na ocenění automatický nárok, musím si je zasloužit.* Výchova v rodině je z velké části nezáměrná, ve škole je vše podrobena plánování a cílům.

Diskuse o domácím vzdělávání

Škola jako byrokratická instituce – Max Weber (1865 – 1920), aplikace na školu David Goslin (1965)

- dělba práce: přijímání učitelů s různými aprobacemi, další pedagogický personál. Přesně vymezené povinnosti (*dozory*).
- Služební hierarchie: každý je podřízen vyšší autoritě. Vztahy nadřízenosti a podřízenosti mají své symboly a vážou se na ně určité komunikační praktiky („*Řeknu panu řediteli, aby vám dal jiného učitele.*“)
- Postupná akumulace psaných pravidel a omezení: *školní řád, třídní kniha, zasedací pořádek, kodexy ...*
- Formalizované a citově neutrální vztahy mezi členy organizace: v klasických organizacích nutné, aby organizace nebyla závislá na přítomnosti konkrétních jednotlivců. *Je to tak ve škole, nebo ne?* Ve škole se tato charakteristika nevyskytuje v čisté formě. *Doklady formalizovanosti (oslovování příjmením, podle zasedacího pořádku, na VŠ „kolegyně“, „Zavřít sešity“), doklady neformalizovanosti. Výhody a nevýhody obou. Výhoda: chrání učitele i žáky, rozdíl mezi domácím a školním vzděláváním.*
- Důraz na racionalitu a jistotu: techniky, jak se co má dělat – *metodická školení, známkování, průměry* Ovládnutí pravidel vyžaduje odborné školení.

Funkce školy: *K čemu je škola dobrá?*

- Výchovná (přenos kulturních vzorců chování a hodnot)
 - Vzdělávací (přenos kulturních obsahů)
 - kvalifikační: žák ve škole získává znalosti, dovednosti a schopnosti, které se jeví jako žádoucí pro pozdější život v zaměstnání a ve společnosti
 - Selektivní: žáci jsou tříděni - vzhledem k různým výsledkům dostávají různé šance
 - Integrační (zapojení do společnosti, schopnost kooperovat a komunikovat s ostatními)
- Problém gymnázií*
- Personalizační: rozvoj individuálních předpokladů, rozvoj osobnosti
 - Ochranná

Keller: Funkce školy se mění historicky – chrám, výtah a pojišťovna. V současné době se na školu klade mnoho rozporuplných požadavků mezi nimiž dominují dva: 1) poskytovat mimořádný osobnostní rozvoj těm, kdo projevují dispozice (kvalitní a náročné vzdělání); 2) poskytnout přístup ke vzdělání všem tak, aby se zamezilo diskriminaci (masové vzdělání). Střet logiky demokracie a elitářství. (Může vést k dvourychlostní společnosti vědění a k formování elitních univerzit na straně jedné a vzdělávacích secondhandů na straně druhé.)

Schéma vzdělávací soustavy v ČR

Mateřská škola (MŠ) a ty zajišťují výchovu dětí v předškolním věku od tří do šesti let.

Základní škola (ZŠ) poskytuje základní vzdělávání, zabezpečuje rozumovou, mravní, estetickou, pracovní a tělesnou výchovu. ZŠ se dělí na první (pětiletý) a druhý (čtyřletý) stupeň. Docházka povinná (9 let ve škole, nejdéle do 17). Síť základních škol je v ČR tradičně poměrně hustá, pozvolný pokles jejich počtu v posledních letech a odpovídá úbytku příslušné populační skupiny. Více žáků dnes nastupuje do školy až po šestém roku života.

Střední školy (SŠ) připravují žáky pro výkon povolání a pro další studium. **Dělí se na**

Gymnázia (G) výchozím typem jsou G čtyřletá vyskytují se však i G víceletá. Jsou zakončena maturitní zkouškou. Dalším typem jsou **Střední odborné školy (SOŠ)** poskytují střední vzdělání, ale jsou více orientované na praxi. Jsou zakončena maturitní zkouškou.

Střední odborná učiliště (SOU) poskytují střední odborné vzdělání zpravidla zakončené závěrečnou zkouškou - za jejíž úspěšné složení obdrží žák výuční list, v malém počtu případů je tento typ studia zakončen maturitní zkouškou. Dnes téměř všichni žáci pokračují po ZŠ na SŠ. Stoupá podíl studentů v oborech s maturitou. V roce 91/92 bez ohledu na zřizovatele školy bylo 80 % studentů s maturitní zkouškou a 20 % bez maturitní zkoušky, kdežto v roce 99/00 bylo pouze 1,8 % studentů přijato na SŠ bez maturity.

Učiliště (U) nejsou formálně považována za střední školy zakončené závěrečnou zkouškou.

Vyšší odborné školy (VOŠ) nabízejí terciální vzdělání, které je určenou žákům SŠ, kteří zakončili úspěšným složením maturitní zkoušky. Délka studia je dva až tři roky (pokud studium obsahuje praxi může být doba delší). Studium je zakončeno absolutoriem a má právo používat za jménem označení diplomový specialista v oboru (DiS).

Vysoké školy (VŠ) poskytují vysokoškolské vzdělání v bakalářských nebo v magisterských studijních programech. Stoupá počet přijímaných studentů, síť VŠ roste. VŠ veřejné x soukromé, kamenné x regionální. Rozlišení stupňů studia.

Poněkud problematickými body jsou v tomto systému existence víceletých gymnázií a VOŠ. VG – problém časné diferenciací vzdělávacích drah. Jde to proti principu rovných šancí. ZŠ proměňují svůj charakter.

VOŠ vyžadují maturitu, ale nenabízejí univerzitní vzdělání. Jsou nečitelné z hlediska kvality. Poměr VOŠ a VŠ neuniverzitního typu?

Výběr z doporučení expertů OECD (organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj – sdružuje 30 ekonomicky nejvyspělejších zemí světa; projekty PISA, INES):

- Vyvinout nástroje pro hodnocení výsledků žáků na ZŠ: doporučují zavést povinný plošný monitoring, mimo jiné jako zdroj informací pro rodiče.
- Podpořit integraci vyššího stupně ZŠ a nižšího stupně G. Výsledkem má být integrovaná, vnitřně diferencovaná škola.
- Zvýšit počty žáků ve všeobecně vzdělávacím proudu SŠ – cílem je zvýšení propustnosti vzdělávacích drah.
- Standardizovat a diferencovat maturitní zkoušky.
- Uzákonit daňové výhody pro podniky investující do odborného vzdělávání.
- Rady škol jako zákonná povinnost.